

Kommunstyrelsens arbetsutskott
Protokollsutdrag

Datum:
2022-10-11

§ 273

Yttrande över promemorian Vistelseförbud för barn (DS 2022:12)

KSN-2022-02072

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** avge yttrande till Socialdepartementet i enlighet med ärendets **bilaga 1**.

Sammanfattning

Socialdepartementet har bjudit in Uppsala kommun att lämna synpunkter över ovan rubricerade promemoria avseende författningsförslag för ett införande av vistelseförbud för barn.

Uppsala kommun har beviljats anstånd att inkomma med yttrande senast den 20 oktober 2022.

Promemorian kan nås via följande länk till [regeringens hemsida](#).

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 23 september 2022.
- Bilaga 1, yttrande över promemorian Vistelseförbud för barn (DS 2022:12).

Beslutsgång

Ordförande ställer föreliggande förslag mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Justerandes signatur

Utdragsbestyrkande

Kommunledningskontoret
Tjänsteskrivelse till kommunstyrelsen

Datum:
2022-09-23

Diarienummer:
KSN-2022-02072

Handläggare:
Anton Berg

Yttrande över remiss av promemorian Vistelseförbud för barn (DS 2022:12)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar

1. **att** avge yttrande till Socialdepartementet i enlighet med ärendets **bilaga 1**.

Ärendet

Socialdepartementet har bjudit in Uppsala kommun att lämna synpunkter över ovan rubricerade promemoria avseende författningsförslag för ett införande av vistelseförbud för barn.

Uppsala kommun har beviljats anstånd att inkomma med yttrande senast den 20 oktober 2022.

Promemorian kan nås via följande länk till [regeringens hemsida](#).

Beredning

Ärendet har beretts gemensamt av kommunledningskontoret och socialförvaltningen.

I beredningen av ärendet har särskild hänsyn tagits till barnperspektivet. Att avge yttrande medför inga konsekvenser ur jämställdhets- eller näringslivsperspektiv.

Föredragning

I promemorian presenteras förslag för hur ett vistelseförbud för barn ska kunna införas som en tidig insats i syfte att skydda barn och unga som riskerar utveckla negativa, normbrytande beteenden. Bakgrunden till förslagen är att ge kommuner bättre förutsättningar att förhindra att barn utsätts för brott eller utvecklar beteenden som kan leda till brottslighet i framtiden. Insatsen ska vidare möjliggöra för att andra sociala

insatser kan vidtas medan barnet bor kvar i hemmet i stället för i samband med placering utanför hemmet.

De föreslagna ändringarna föreslås huvudsakligen förläggas till lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och innebär att socialnämnden ska ha möjlighet att ansöka om att ett barn ska förbjudas att vistas på en geografisk plats hos förvaltningsrätten. Vistelseförbudet ska omprövas var tredje månad. Vistelseförbudet ska kunna beslutas om oberoende av om barnet eller vårdnadshavarna samtycker till insatsen.

Om barnet överträder ett beslutat vistelseförbud ska socialnämnden skyndsamt kalla till ett samtal med barnet och dess vårdnadshavare. Socialtjänst, polis och anställda vid dessa myndigheter föreslås omfattas av en underrättelseskyldighet som innebär att underrätta socialnämnden om en överträdelse uppmärksammats. Vidare föreslås polisen få lagstöd att tillhandahålla handräckning för att avlägsna ett barn som bryter mot ett vistelseförbud. En viktig faktor i förslagens utformning är att förbudet är en tidig, förebyggande åtgärd som ska vidtas i skyddande syfte. Förbudet ska alltså inte fungera som en påföljd för tidigare handlingar.

Generellt sett uppfattar förvaltningarna det som positivt att kommunerna får fler verktyg att använda för att skydda barn och förebygga att barn utvecklar kriminella beteenden. Kommunledningskontoret och socialförvaltningens gemensamma bedömning är emellertid att det finns delar i det presenterade förslaget för införande av ett vistelseförbud för barn som innebär utmaningar ur kommunalt perspektiv och som därför bör beaktas i den fortsatta beredningen av lagförslagen för att säkerställa ett ändamålsenligt system.

På en övergripande nivå ser också förvaltningarna att de nackdelar ett vistelseförbud som presenteras i utredningen är välgrundade. Dessa består bland annat i vistelseförbudets ändamålsenlighet och proportionalitet sett till skydd i relation till inskränkningen vistelseförbudet innebär för den enskilde, men också sett till den handläggning ett förbud medför för socialtjänsten i förhållande till den effekt ett förbud skulle ha. Ur såväl barnrättsperspektiv som ur ett brottsförebyggande perspektiv riskerar förslagen att inte uppnå önskad effekt då förslagen dels inte förhindrar att barnet vistas i en negativ, social kontext eller att vistelseförbudet också riskerar att slå mot positiva skyddsfaktorer, som deltagande i fritidsverksamhet i barnets närområde. Förslagen bedöms också riskera att inte vara resurseffektiva i förhållande till den skyddande effekt ett förbud skulle kunna ha för den enskilde.

Sammanfattningsvis innehåller förslaget till yttrande synpunkter som syftar till att stärka det vårdande inslaget i förslaget, skapa förbättrade förutsättningar för att ett eventuellt vistelseförbud ska kunna upprätthållas och ge avsedd effekt samt belysa de ekonomiska konsekvenser vistelseförbudet skulle medföra för kommunerna. Det handlar till viss del om att förslagen inte tillräckligt belyser hur kommunerna ska agera för att upprätthålla ett vistelseförbud över tid. Det handlar till viss del om att sekretessbestämmelser kan behöva ses över för att möjliggöra en närmare samverkan mellan kommunens verksamheter på en mer övergripande nivå. Det handlar till viss del också om att de individer som skulle kunna bli föremål för ett vistelseförbud med viss sannolikhet börjar uppehålla sig på andra platser och att socialtjänsten därför löpande behöver ansöka om vistelseförbud på nya platser för samma individ, vilket leder till ökad handläggning och domstolsärenden. Vidare lämnas synpunkter avseende otydligheter i grunderna för bedömning och över den administrativa processen kopplat till handläggning och förhandling i domstol.

Kommunen föreslås även framföra synpunkten att vistelseförbudet tydligare bör kopplas samman med vårdande insatser, i likhet med vad de socialtjänster som medverkat i utredningen framfört, och att de samtal socialnämnden blir ansvarig att kalla till vid en överträdelse får en tydligare funktion.

I förslaget till yttrande understryks särskilt att finansieringsprincipen ska gälla när staten ålägger kommunerna nya arbetsuppgifter och ansvar samt att förslagen kan till viss del kan medföra större ekonomiska konsekvenser än utredaren presenterar.

Förvaltningarna noterar även att förslagen i utredningen till viss del kan påverkas av den parallella offentliga utredningen om ordningsvakter. Denna utredning syftar till att möjliggöra för polisen att i större utsträckning använda ordningsvakter för exempelvis transporter av omhändertagna. En sådan ändring skulle kunna innebära att kommunens ordningsvakter kan påverkas av ett vistelseförbud och innebära en ekonomisk påverkan på kommunerna. Därför föreslås även att en synpunkt framförs om att beakta en sådan situation i det fortsatta arbetet, för att klargöra om och hur ordningsvakter bör involveras i bestämmelserna om vistelseförbud.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad den 23 september 2022.
- Bilaga 1, yttrande över promemorian Vistelseförbud för barn (DS 2022:12).

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör och
biträdande stadsdirektör

Kommunstyrelsen
YttrandeHandläggare:
Anton BergSocialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se
Ert dnr: S2022/03063

Yttrande över promemorian Vistelseförbud för barn (DS 2022:12)

Uppsala kommun har beretts möjlighet att yttra sig över ovan rubricerade remiss från Socialdepartementet. Kommunen lämnar sina synpunkter nedan i tre delar, dels en underrubrik rörande kommunens övergripande synpunkter, dels två underrubriker som hänför sig till utredningens avsnitt.

Övergripande synpunkter

Uppsala kommun ser generellt sett positivt på förslag som innebär utökade möjligheter att vidta tidiga åtgärder för att motverka att barn och unga far illa eller utvecklar kriminella beteenden. På en övergripande nivå instämmer däremot kommunen i flera av de nackdelar utredaren presenterar kring förutsättningarna för och proportionaliteten i förslagets praktiska tillämpning samt vilka potentiella effekter ett vistelseförbud kan medföra. En kanske viktigare åtgärd för att tidigare fånga upp de ungdomar som detta handlar om är att se över de sekretessbestämmelser som i dag gäller för att möjliggöra ett nära samarbete mellan polis, skola och socialtjänst.

Uppsala kommun ser även, i likhet med utredaren (utredningens avsnitt 4.3), att omhändertagande eller avvisning enligt 12 § polislagen i kombination med upprättande av en orosanmälan delvis skulle kunna ge samma effekt som ett vistelseförbud. Samtidigt ser kommunen att ett sådant arbetssätt innebär mindre handläggning hos kommunerna jämfört med det föreslagna vistelseförbudet.

Uppsala kommun ser det som särskilt önskvärt att tydliggöra att vistelseförbud ska kopplas till krav på behandling eller krav på att ta emot insatser från socialtjänsten, vilket utredaren pekar på saknas i föreliggande förslag (utredningens avsnitt 7.3.4). En sådan koppling skulle stärka genomförbarheten i vistelseförbudet också ge det samtal socialtjänsten ska kalla till vid en eventuell överträdelse en tydligare inriktning och funktion.

Kommunen ser också att det pågår andra offentliga utredningar vars förslag kan komma att ha inverkan på hur vistelseförbudet tillämpas i praktiken. Ett exempel är SOU 2021:38 *Ny lag om ordningsvakter m.m.*, som innehåller förslag som syftar till att ordningsvakter ska kunna avlasta Polismyndigheten i, bland annat, transportärenden. Uppsala kommun ser det som önskvärt att

beakta hur sådana parallella förslag kan påverka varandra med särskild hänsyn till om det är ändamålsenligt och lämpligt ifall ordningsvakter ska kunna bistå polis i ärenden som avser vistelseförbud. Kommunen understryker också att en sådan situation skulle kunna medföra ekonomisk påverkan för kommunerna, då flera kommuner i dagsläget anlitar ordningsvakter.

Vistelseförbudets reglering, avsnitt 2.3 och 8

För att ett vistelseförbud ska fungera ändamålsenligt ser Uppsala kommun behov av att löpande följa upp att ett beslutat förbud efterlevs. Detta innebär att en funktion med ansvar att kontrollera efterlevnad och som kan uppmärksamma om ett barn fortsätter vistas på den förbjudna platsen, eller uppmärksamma att barnet fortsätter med det normbrytande beteendet på en ny plats kommer behöva inrättas. Kommunens bedömning är att utredningens förslag i avsnitt 2.3. inte är helt tydliga avseende vilken funktion eller instans som har det övergripande ansvaret att kontinuerligt kontrollera att vistelseförbudet upprätthålls. Detta kan anses skapa förutsättningar för lokal flexibilitet men kan också innebära att bestämmelser tillämpas olika och försvåra ett strukturerat arbete för att säkerställa efterlevnad.

En annan otydlighet som gör lagtexten svårtillämpad är bestämmelsens lydelse (23 a § 1 LVU) som innebär att det krävs en påtaglig risk att den unge kommer att utveckla ett beteende som avses i 3 § medan det i sistnämnda bestämmelse krävs en påtaglig risk för *skada* för att ett sådant beteende som bestämmelsen tar sikte på överhuvudtaget ska föreligga. Detta innebär att rekvisitet påtaglig risk kommer att behöva tillämpas i två led, men i olika syften. Jämför rekvisitet vid mellantvång (22 § LVU) som på motsvarande sätt som vid vistelseförbud handlar om ungdomar som ännu inte har utvecklat ett sådant beteende som avses i 3 § LVU. I 22 § LVU är kravet i stället *att det kan antas* att den unge till följd av ett beteende som avses i 3 § kommer att behöva beredas vård enligt LVU om beteendet fortsätter.

Vidare ifrågasätts kravet på muntlig förhandling då detta skulle innebära ett oproportionerligt merarbete för socialtjänsten, särskilt mot bakgrund av de återkommande omprövningar som ska göras. Jämför förfarandet vid beslut om umgängesbegränsningar och hemlighållande av vistelseort.

Kommunen kan vidare se en risk att det kontaktbyggande och tillitsskapande arbete den typ av uppsökande verksamhet som i flera fall utgör kommunen och socialtjänstens lokala närvaro motverkas av att dessa funktioner skulle kunna komma att få en roll i att upprätthålla beslutade vistelseförbud. Detta lyfter även utredaren i sitt resonemang i utredningens avsnitt 7.3.3.

Ekonomiska konsekvenser, avsnitt 10.2

Uppsala kommun instämmer i utredningens bedömning att förslagen skulle innebära ökade kostnader för kommunerna. Kommunen vill på denna punkt understryka att finansieringsprincipen alltid ska gälla när staten vill utöka, ändra eller överföra uppgifter till den kommunala nivån.

Som anförts ovan ser kommunen att vistelseförbudets utformning kommer medföra att den handläggning som krävs kopplat till ansökan, förhandlingar samt uppföljning kommer vara förhållandevis resurskrävande i relation till den skyddande effekt förbudet är avsett att ha. En kompletterande synpunkt gällande bedömningen om de ekonomiska konsekvensernas omfattning i förhållande till utredningar och ansökningar om vistelseförbud är att den utmaning gällande att avgränsa förbudet till en fysisk plats som utredaren nämner innebär att socialtjänsten kan komma att löpande ansöka om vistelseförbud för samma person i takt med att de inblandade personerna börjar vistas på andra platser. Sammantaget kan detta innebära att den faktiska tillämpningen av vistelseförbud blir beroende av respektive kommuns resurser.

Uppsala kommun anser det väsentligt att påtala att förslagen även i praktiken skulle kunna innebära ekonomiska konsekvenser för socialtjänstens uppsökande verksamheter. Uppsala kommun bedriver, i likhet med många kommuner, ett aktivt uppsökande fältarbete. Vistelseförbudets utformning skulle med viss sannolikhet även komma att beröra den typen av socialtjänstarbete då dessa personer vistas i den typ av miljöer som skulle kunna komma att utgöra en fysisk plats där enskilda förbjuds vistas och därmed blir en del av socialtjänsten som uppmärksammar och behöver agera när en överträdelse begås.

Uppsala kommun ser förslaget om att socialnämnden ska kunna begära handräckning hos polisen för att avlägsna ett barn som överträder ett vistelseförbud som rimliga. Emellertid ser kommunen att det redan i dagsläget finns resursmässiga utmaningar hos så väl kommunerna som hos Polismyndigheten som kan innebära att handräckning dröjer eller för hur olika ärenden ska prioriteras, vilka skulle kunna försvåras i de fall behoven att begära handräckning i den här typen av ärenden blir vanligt förekommande.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling
Ordförande

Sara-Carin Öhman
Sekreterare